

lor în negru și alb !... Ce elegantă, ce grație arborează codanele săsoaice din Șura Mare și partenerii lor !

Și nu-ți dai seama cînd și cum, prins de freacămul mulțimii, te trezești agățat pe scările autobuzului 5, care gonește spre Dumbrava... Străbați muzeul în aer liber al atelierelor meșteșugărești. Decor de teatru unic. Te oprești în dreptul morilor... Arătări fantastice, uriașe ființe vii, te trimit la lumea unui cavalier bizar ce cutreiera pămîntul, spre a face dreptate... Peste drum, un lac. Iar peste lac, e aruncată o punte... Aici se vor întrece, în cîntec și joc, reprezentanții tuturor județelor... Dansurile cu temă — „Suitul oilor la munte” (Ansamblul folcloric din Mirșa), „Nedeea” (Ansamblul din Novaci-Gorj), „Iarba vîntului” (grupul „Pădureanca” din Dăbica-Hunedoara) — se desfășoară, alternînd cu vechi hore și sirbe sau prețioase programe corale... O impresie deosebită au lăsat perfecțiunea execuției la dansatorii din Șura Mare, forța răscolitoare a corului de bărbai din comuna Boșoara (Vilcea) și torantul nestăvilît al Călușarilor din Rășinari... Un grup foarte numeros, format din feciori între 3 și 20 de ani. Instructorul și conducătorul jocului este brutarul Petru Cănean, de 41 de ani, om mărunt și firav la înfățișare, cu obraz brăzdă, dar care sare cu sprinteneală de bălețandru și dansează cu o măiestrie greu de egalat.

Pe inserate, muzeul Brukenthal își deschide porțile. Și în sala barocă și în Casa albastră, Concerte de muzică de cameră pot fi audiate în acest sanctuar al artelor... Și, în același răstimp, teatrele — cel cu actori și cel cu păpuși — își prezintă premierele, atît în sală, cit și în aer liber... În piața, unde, cîndva — aproape cu două veacuri în urmă —, cîteva reprezentații timide marcău începuturile teatrului profesionist din Transilvania...

Recitalurile de poezie din Alămor, Tilmaciu, Agnita, Dumbrăveni, Copșa Mică nu sînt cu nimic mai prejos, fiind tot o pîrtică din „Cibinium”.

Iar colocvile și simpozioanele — în care fenomenul cultural și artistic este discutat, sub cele mai variate aspecte, de către specialiști și mulți iubitori de cultură — constituie o fericită completare a manifestărilor. Despre tiparul sibian în trecut și azi, despre teascurile înjghebate în 1528, la care s-a tipărit prima carte românească, despre tot ce a însemnat această tipăritură, factor de cultură, s-a discutat îndelung. O dezbatere binevenită, cu atît mai mult cu cit, anul acesta, tema festivalului a fost „Literatura — arc peste timp”.

Sanda DIACONESCU

O dezbatere pe tema

„De la literatura dramatică la spectacol; limbaj specific, relații”

O dezbatere necesară, imperios necesară, care însă nu avea cum să se apropie de miezul problemei. Cu toate că s-a încercat o sumară „regizare” a deschiderii discuțiilor (V. E. Mașek a citit un binevenit referat de punere în discuție, la care am „răspuns” printr-o suită de întrebări), atît prea puținele ore rezervate, cit și lipsa continuității cu alte dezbateri pe aceeași temă, din alte asemenea întruniri, au dus la perpetuarea vechii situații: întrebările puse au fost lăsate în suspensie, ipotezele lansate au fost calificate drept alte posibile teme de discuție etc.

Caracteristic oricărei dezbateri despre relația text-spectacol este faptul că toată atenția se îndreaptă imediat asupra spectacolului. Pentru cercetarea acestei creații artistice se probează, se propun sau se presupun o mulțime de metode și de instrumente de lucru. Față de textul dramatic, în schimb, se manifestă aceeași opacă indispoziție, aceeași grăbită ocire a problemelor.

Piesa de teatru are aceeași importanță ca și spectacolul pe care îl presupune și îl pretinde; lipsa de atenție a unor critici reduce însă textul la rangul de „ce-nușăreasă”. Deși, în principiu, toată lumea cade de acord asupra faptului că important este să „deslușești” de ce și mai ales cum și prin ce se naște, în spectacolul de teatru, o operă independentă artistic, estetic” (vezi, de pildă, în „Suplimentul literar-artistic al Școlii tineretului” din 10.10.1982, articolul Mirunei Ionescu, „De la text la spectacol...”). O operă independentă în raport cu ce anume? În raport cu textul dramatic, desigur. Iată deci textul dramatic aflat în postura de tiran, regizorul, actorul, scenograful zbătîndu-se, de atîta amar de vreme, să scape de sub autoritatea sa estetică inchișitorială. Nimeni nu se întreabă niciodată de ce, cum și mai ales prin ce anume un text dramatic poate — și trebuie — să nască o operă independentă artistic, estetic, adică un spectacol.

Față de dramaturg, de la Eschil pînă la ultimul debutant, se manifestă aceeași înverșunare a tăcerii, din partea regizorului și mai apoi a teatrologului. Autonomia spectacolului merge pînă la alegerea acelor texte amorfe care suportă

oricum și orice viziune regizorală — texte, în secret, disprețuite, și totuși preferate. Dimpotrivă, textele lui Pirandello sau Brecht, de pildă, sînt constrîngătoare ele îl provoacă pe regizor mai mult la a gîndi și vizualiza un univers literar dat, și mai puțin la a fantaza pe marginea unei problematice general-umane. De aceea, dramaturgia de acest gen este evitată: față de ea, actul regizoral este străveziu prin el se zărește estetica operei literare. Din capul locului, textele dramatice se împart în două categorii: texte care obligă spectacolul la respectul literalității și texte care pretind să li se invente o existență spectaculară.

Valoarea textului dramatic depinde de apartenența sa la una dintre aceste categorii? Ce determină valoarea textului? Predispoziția de a fi încartiruit, ca pretext și suport material, în multimea elementelor participatoare la o viziune regizorală? Sau capacitatea sa de a converti regizorii la o altă înțelegere a spectacolului, ca necesitate de exprimare? Care e diferența dintre un text din această categorie și un text non-dramaturgic? Întrebările pot continua. Dar ele nu pot

fi adresate decât unui critic al literaturii dramatice, ori unui teatrolog care cercetează genealogia spectacolului teatral. În arborele genealogic al acestuia, alături de curente, mode, existența unor lideri ai regiei teatrale, conjuncturi, cerințe etc., își are locul său și textul.

Literatura dramatică este literalmente ignorată. Dezbaterile de la Sibiu s-a desfășurat a doua zi după Colocviile de critică ale revistei „Transilvania”. Așa s-a făcut că, în absența altor invitați a căror participare fusese anunțată, dezbaterile noastre s-a bucurat de prezența profesorului Romul Munteanu. Intervenția sa a nuanțat problematica propusă, dar a demonstrat încă o dată că dramaturgia contemporană românească nu este cunoscută de criticii literari. Manifestarea, atît de grijuțiu organizată de teatrul din Sibiu, a avut marele merit de a fi oferit cadrul propice pentru semnarea unei stări de fapt nepriincioase literaturii dramatice. Scopul dezbaterii a fost, deci, atins.

Paul Cornel CHITIC

„Rampa”, acum 50 de ani decembrie 1932

Traian Cornescu, scenograful primei noastre scene, s-a întors din ținutul Năsăudului, de unde a cumpărat costume țărănești pentru piesa *Ion*. Autorul dramatizării, Mihail Sorbul, și Liviu Rebreanu, deși cumnați, se ceartă în stal, la repetiții, ca apoi să se împace, mulțumii de regia lui Soare Z. Soare. ● Apare romanul lui Mihail Sadoveanu, *Uvar*. O capodoperă, și azi (1982) nedreptățită. ● Ion Manolescu, G. Calboreanu, G. Ciprian, Al. Critico, Marioara Voiculescu și, desigur, Agepsina Macri, sînt „ceruți” de Victor Eftimiu pentru noua sa dramă în versuri, *Theochrys*. „Conu Victor” se întoarce la Național... ca autor. Peste cîțiva ani, și

ca... director. ● Întrebat de I. Masoff de ce taie din ziare tot ce se scrie despre el, G. Calboreanu declară cu îndreptățită seninătate: „Vreau să pun posterității la dispoziție mijlocul cel mai sigur de pedepsire a celor care mă injură azi...” Maestrul are acum (1982) o impresiionantă arhivă ce-și așteaptă monograful. ● Marea noastră cîntăreață Darclée scrie „Rampei”, din Italia, despre succesele unor tineri artiști lirici români. Peste cîțiva ani, N. Carandino o va găsi, ustată de toți, într-un sordid hotel din cartierul Gării de Nord (vezi cartea acestuia, „Darclée”). Dramele celebrității... ● Elvira Goddeanu și George Vraca pornesc în turneu cu o

dramă de Bernstein. De la Oltenița pînă la Oradea, provincia va aplauda cuplul care a marcat o dată în teatrul nostru interbelic. ● Tănase anunță, „de sărbători”, la teatrul „Marna”, un spectacol de cuplete și scenele cu „prețuri populare”. Ușoară emoție: Nea Costică e în „criză”? ● În schimb, „concurența” de la Alhambra pregătește un mare spectacol pentru... anul ce vine. N. Vlădoianu, Nicușor Constantinescu, Ion Vasilescu repetă cu excelență trupă care, între altele, a impus muzica ușoară românească. ● Epigramistii Cincinat Pavelescu și Nigrim au fost sărbătoriți pentru... niște ani. Putea „Rampa” să piardă ocazia? „Și Nigrim și Cincinat / Au chelit într-adevăr, / Epigramele, atunci, / Cum le-o fi trăgînd de păr?” ● Mulți ani fericiți cititorilor „Rampei” — prin această rubrică — după 50 de ani!

I. N.